

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Weekly update COVID-19

Week 37, 4 t/m 10 SEPTEMBER 2020

Inhoud

	Pagina
1) Leeswijzer	2
2) Inleiding	3
3) Scenario's Maatschappelijk Kompas	4
4) Actuele Ontwikkeling Maatschappelijk Kompas	5
5) Beoordeling Factoren van Invloed	6
5.1 Zorg	6
5.2 Maatschappij	8
5.3 Economie	10
5.4 Destabilisering (niet) statelijke actoren en Communicatie & Media	12
6) Significante Gebeurtenissen	14
6.1 Europees Nederland	14
6.2 Caribisch Nederland	16
6.3 Grensgebieden	17
6.4 Besmettingsrisico oefeningen CLAS buitenland	18
7) Vooruitblik	19
8) Handelingsperspectief Defensie	20
9) Bijlage scenario's	21
• Bijlage I: Beschrijving Factoren van Invloed	21
• Bijlage II: Beschrijving Scenario's	22

(1) Leeswijzer

WHO WE ARE

- Het LIMC genereert in een **experimentele** vorm **situational awareness (SA)** en **situational understanding (SU)** voor het CLAS en civiele overheden over de COVID-19 crisis. Hierdoor worden militaire en civiele besluitvormingsprocessen gevoed met **inzicht** en waar mogelijk **handelingsperspectief**.
- Met het LIMC kan de Koninklijke Landmacht **ervaring opdoen** met het samenbrengen van **information manoeuvre** capaciteiten die insight, foresight en doorlopend handelingsperspectief bieden in drie dimensies (cognitief, virtueel en fysiek).

In dit product wordt gewerkt met een mate van waarschijnlijkheid in relatie tot de gegeven duiding, conclusies of beoordeling van de factoren van invloed. In de onderstaande tabel is de mate van waarschijnlijkheid toegelicht.

Terminologie	Confidence level
Zeer waarschijnlijk	Meer dan 90%
Waarschijnlijk	60-90%
Mogelijk	40-60%
Onwaarschijnlijk	10-40%
Zeer onwaarschijnlijk	Minder dan 10%

(2) Inleiding

Dit document tracht een zo volledig mogelijk antwoord te geven op de volgende vragen zoals gesteld vanuit Commandant Landstrijdkrachten (C-LAS):

Hoofdvraag:

Welke effecten in de NLD-samenleving zijn te onderkennen als gevolg van de COVID-19 crisis?

Deelvragen:

1. In hoeverre ontwikkelt COVID-19 zich in NLD in de aankomende zes maanden?
2. In hoeverre beïnvloedt de verspreiding van COVID-19 de vitale infra in NLD in de aankomende zes maanden?
3. In hoeverre beïnvloedt de verspreiding van COVID-19 de maatschappelijke stabiliteit in NLD in de aankomende zes maanden?
4. In hoeverre beïnvloedt de verspreiding van COVID-19 de economische stabiliteit in NLD in de aankomende zes maanden?

Om antwoord te kunnen geven op bovengenoemde deelvragen wordt gebruik gemaakt van het maatschappelijk kompas.

Het maatschappelijk kompas wordt door het LIMC gebruikt om, door middel van ontwikkeling van de factoren, de ontwikkeling binnen de scenario's over tijd te bepalen, te volgen en vroegtijdig trends te onderkennen. Elke factor van invloed is onderhevig aan een aantal onderliggende indicatoren. Deze indicatoren worden wekelijks afzonderlijk gewogen, waarna er factorintegratie plaatsvindt die de samenhang duidt.

De factoren van invloed zijn waar mogelijk geschaard onder de deelvragen zoals gesteld door C-LAS, aangevuld met 'overige' factoren van invloed die niet onder de assen van het kompas vallen, maar wel een versterkend effect op het geheel aan ontwikkelingen hebben.

Dit document is als volgt opgebouwd. Allereerst worden de factoren van invloed en het scenario geïntroduceerd. Daarna volgt de overkoepelende conclusie met daaronder het dashboard waarop wekelijks verschuivingen per indicator inzichtelijk worden gemaakt. Aansluitend wordt in de beoordeling van de factoren van invloed een verdiepende analyse en argumentatie gegeven van de waargenomen ontwikkelingen per deelvraag. Vervolgens wordt een geografisch overzicht van significante gebeurtenissen in (Caribisch) Nederland en de grensgebieden van Nederland gegeven. Afsluitend wordt een vooruitblik gegeven van opkomende evenementen. Daarbij wordt tevens handelingsperspectief aan C-LAS geboden wat gebaseerd is op de meest recente ontwikkelingen op het gebied van COVID-19 in Nederland.

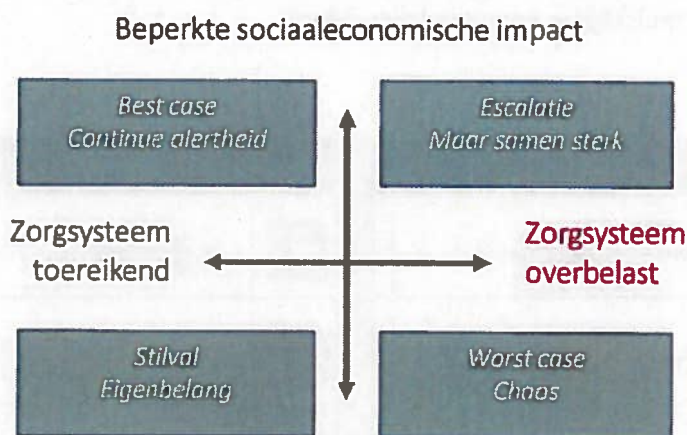

(3) Scenario's Maatschappelijk Kompas

Factor		Factor	
	1. Virus		6. Vitale infrastructuur
	2. Zorg		7. Economie
	3. Continuïteit van bestuur		8. Destabilisering (niet) statelijke actoren
	4. Openbare orde & Veiligheid		9. Communicatie & media
	5. Burgerschap		10. Meteo, evenementen & incidenten

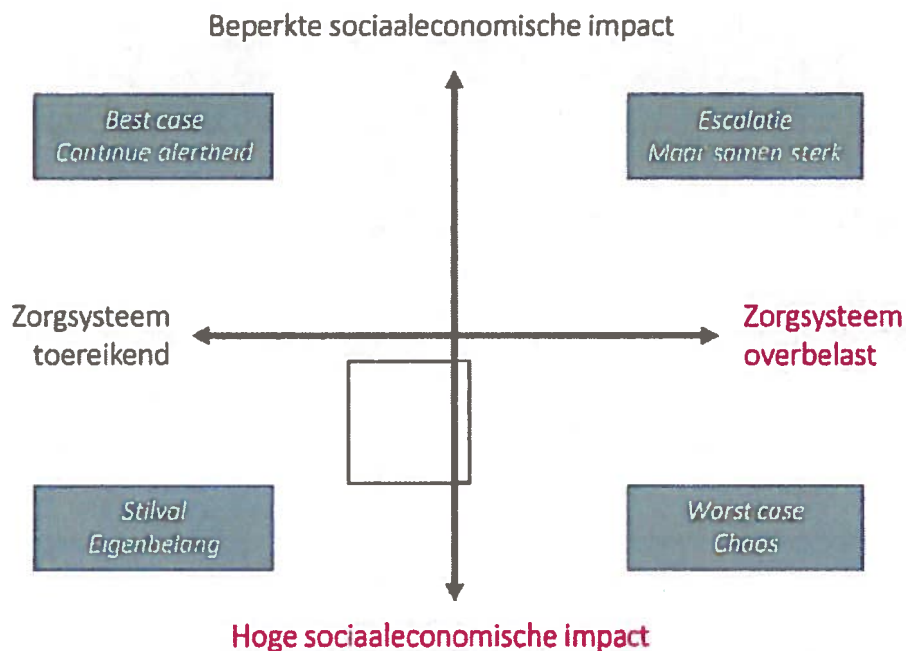
Het LOT-C heeft tien (10) primaire factoren van invloed geïdentificeerd. Op de assen van het maatschappelijk kompas staan de twee (2) factoren van invloed die de grootste impact hebben. Op de horizontale as staat de impact van COVID-19 op de zorg. Op de verticale as staat de sociaaleconomische impact weergegeven. Op basis van de vier (4) kwadranten kunnen vervolgens scenario's gebouwd worden.

Voor verdere beschrijving zie bijlage II: Scenario's

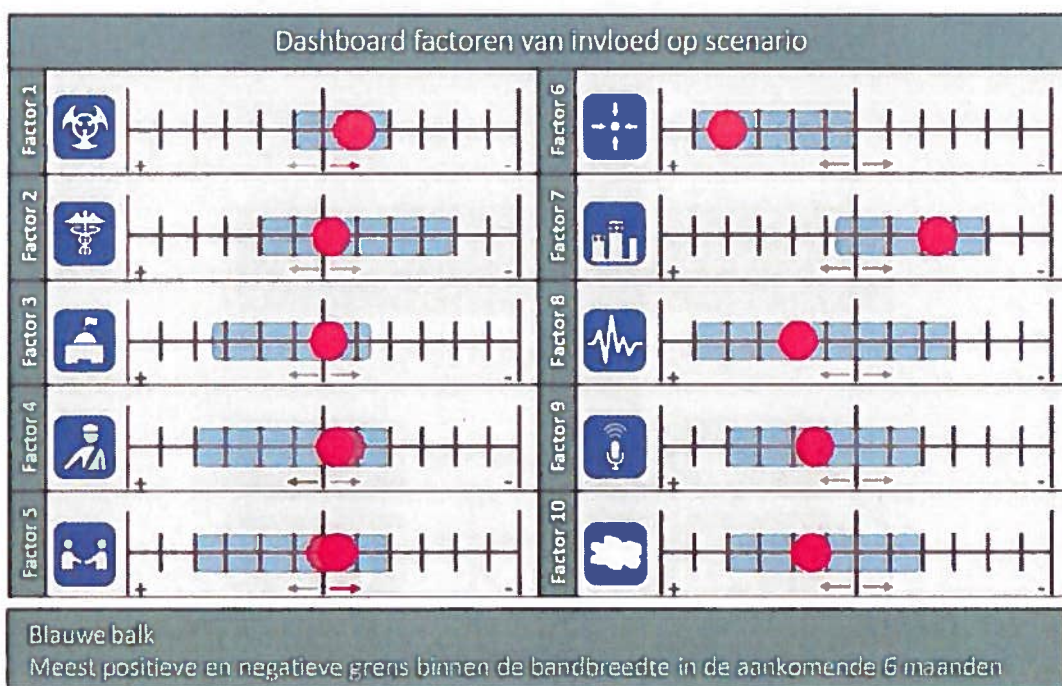

(4) Actuele Ontwikkeling Maatschappelijk Kompas

Conclusie

De ontwikkelingen van afgelopen week hebben niet geleid tot een verschuiving op de assen 'zorgsysteem' en 'sociaaleconomische impact'. Het is waarschijnlijk dat ondanks de toename in besmettingen, het zorgsysteem in de aankomende maand toereikend blijft. De sociaaleconomische impact neemt waarschijnlijk toe in de aankomende zes maanden. Verbeterde factor is: Openbare orde & veiligheid (minder onrust). Verslechterde factoren zijn: Virus (toename besmettingen) en Burgerschap (lage bereidheid thuisblijven en mentale klachten).

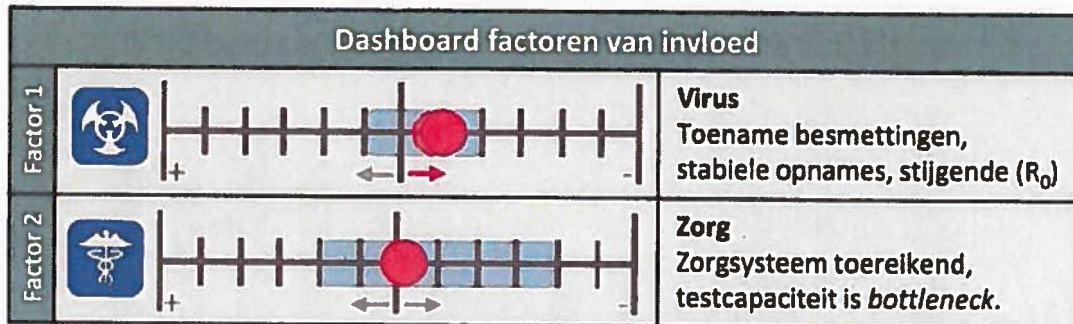

(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.1 Zorg

Highlights

- Het zorgsysteem blijft de komende maand waarschijnlijk toereikend;
- Testcapaciteit is waarschijnlijk de komende maand niet toereikend; testvraag groeit sneller dan capaciteit.

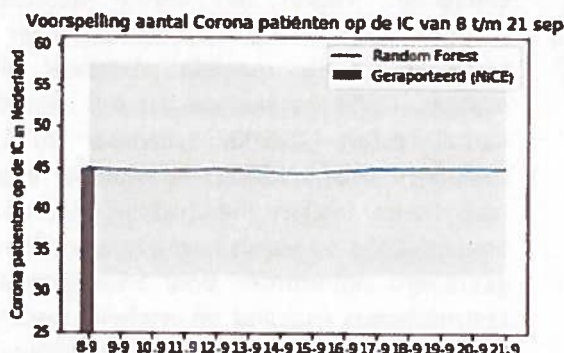
Toelichting

Het zorgsysteem blijft de komende maand waarschijnlijk toereikend.

Hoewel het aantal besmettingen de afgelopen week flink is toegenomen, zal dit waarschijnlijk niet leiden tot een evenredig grote toename van ziekenhuisopnames. De zorgcontinuïteit blijft daarmee waarschijnlijk beheersbaar. Waar in maart en april tussen 20% en 40% van besmette personen in het ziekenhuis belandde, is dat nu tussen 1% en 2%. Een verklaring is het relatief grote aandeel jongvolwassen onder besmette personen. Kanttekening is dat 90% van de Nederlanders met klachten de deur uit gaat, waarmee ook onder kwetsbare groepen meer besmettingen kunnen komen. In week 36 was de groep 60-plussers verantwoordelijk voor 50% van de ziekenhuisopnames, terwijl zij slechts 10% van het aantal besmettingen vormen. In de huidige cijfers is echter geen sprake van meer ziekenhuisopnames.^[5.1.2]

Reproductiegetal (R_0)	1,17(R_0) 1,01(R_0)
Geteste personen	180.182 163.572
% Positieve testen	2,8% 2,2%
Nieuwe besmettingen	5.427 3.597
COVID 19- IC ziekenhuisopnames	19 11
COVID-19 Niet-IC ziekenhuisopnames	43 57
COVID-19 sterfgevallen	17 24

*Cursief gedrukte tekst zijn gegevens van week 35

De grafiek laat zien dat het RF-model een stabilisatie van IC-bezetting voorspelt. De verhouding tussen het aantal positieve testen en aantal bezette IC-bedden loopt verder uit elkaar. Dit komt door het grotere aandeel besmette jongvolwassenen en de effectievere behandeling van patiënten t.o.v. de eerste golf, waardoor een IC-bed korter bezet is.

[5.1.1] www.rivm.nl/nieuws/aantal-nieuw-gemelde-covid-19-besmettingen-stabiel

[5.1.2] www.rivm.nl/nieuws/meer-mensen-laten-zich-testen-blij-klachten-thusblijven-blijft-lastig

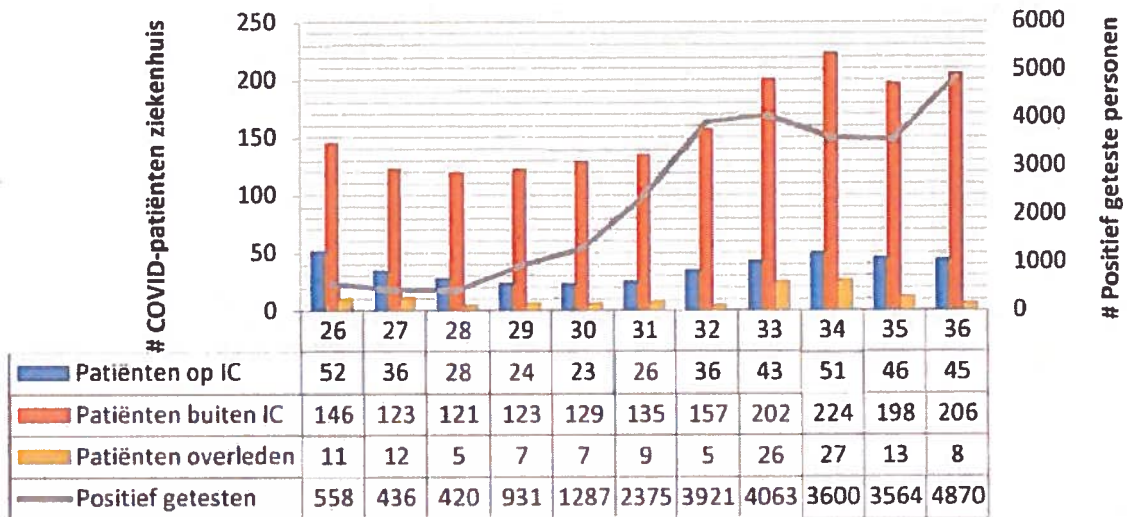
[5.1.3] LIMC, Data Science

(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.1 Zorg

COVID-19 patiënten week 26 t/m week 36

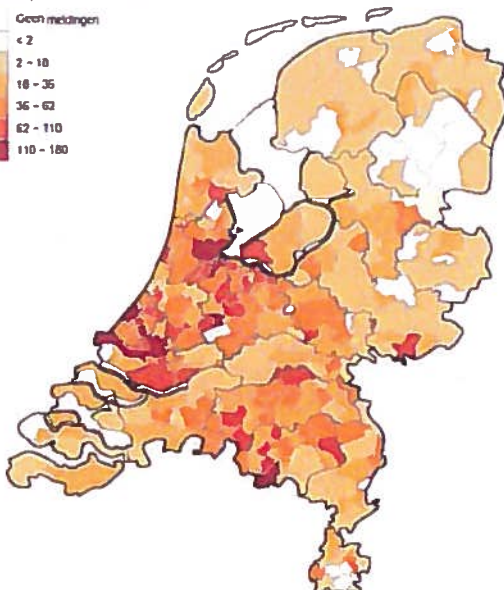
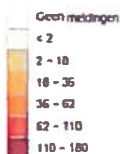
Testcapaciteit is waarschijnlijk de komende maand niet toereikend; testvraag groeit sneller dan capaciteit.

Het is waarschijnlijk dat de komende maand de laboratoriumcapaciteit, waaronder het aantal PCR-testkits, niet toereikend zal zijn om iedereen te laten testen. Dit leidt zeer waarschijnlijk tot langere wachttijden. Waarschijnlijk wendden meer Nederlanders zich tot commerciële testbureaus bij langere wachttijden bij GGD-testlocaties.

Dat capaciteiten ontoereikend zijn, komt ten eerste door toenemende drukte bij de GGD en testlaboratoria. Redenen hiervoor zijn: toenemend aantal besmettingen, de mogelijkheid om

te testen zonder klachten, de momenteel hoge testbereidheid, start van het onderwijs, begin van het verkoudheids- en griepseizoen en mogelijk preventief testbeleid.

Aantal per 100.000 inwoners

Ten tweede is verdere opschaling momenteel beperkt door de geringe beschikbare capaciteit. Vooral het aantal beschikbare testmaterialen is een probleem, maar ook testmachines en opgeleid personeel blijven schaars. RIVM berekende dat het benodigde aantal testen (70.000, december 2020) en (85.000, februari 2021) niet haalbaar is als er niet meer testkits beschikbaar komen.^[5.1.3] Onduidelijk is op welke termijn meer capaciteit gecreëerd kan worden door enerzijds nieuwe testmethodes (*pooling* en snellere testen) en anderzijds meer beschikbaar testmateriaal.

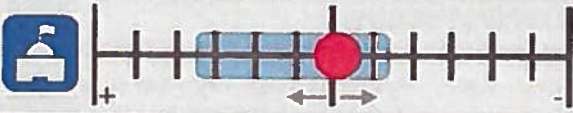
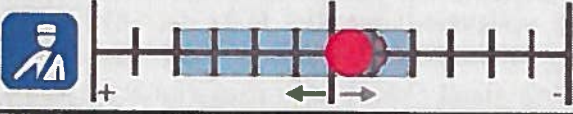
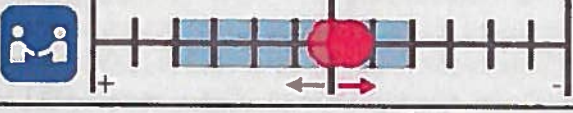

[5.1.3] Kamerbrief 'Testen traceren: samen strategisch de Corona-pandemie bestrijden', 28 augustus

(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.2 Maatschappij

Dashboard factoren van invloed		
Factor 3		Continuïteit van bestuur Geen bijzonderheden.
Factor 4		Openbare orde & Veiligheid Landelijke afname overlast jongeren.
Factor 5		Burgerschap Bereidheid thuisblijven klachten laag, meer mentale klachten.
Factor 6		Vitale infrastructuur Mogelijk druk op vitale infra door verzuim docenten.
Factor 10		Evenementen en meteo Geen bijzonderheden.

Highlights

- Het is waarschijnlijk dat overlast veroorzaakt door jongeren de komende maand verder zal afnemen;
- Het is waarschijnlijk dat de komende maand de bereidheid om thuis te blijven bij klachten laag blijft en dat de mentale klachten toenemen;
- Het is mogelijk dat de komende maand COVID-19 gerelateerd verzuim onder docenten leidt tot meer verzuim in overige sectoren.

Toelichting

Het is waarschijnlijk dat overlast veroorzaakt door jongeren de komende maand zal afnemen.

Het aantal incidenten met betrekking tot overlast veroorzaakt door jongeren neemt af en zal waarschijnlijk de komende maand blijven afnemen. Een reden hiervoor is dat jeugdoverlast grotendeels (59,6%) wordt veroorzaakt door jongeren t/m 18 jaar. Het is waarschijnlijk dat een groot gedeelte van deze groep nu weer naar school gaat.^[5.2.1] De cijfers uit een rapport van de Nationale Politie bevestigen dit: voor een derde week op rij is er een daling te zien in overlast door jongeren, waarbij deze week het cijfer 8,3% lager ligt dan week 36. De voorspelling van goede weersomstandigheden aankomende week kan echter leiden tot een tijdelijke toename van overlast door jongeren.

[5.2.1] Crime change monitor, Nationale Politie

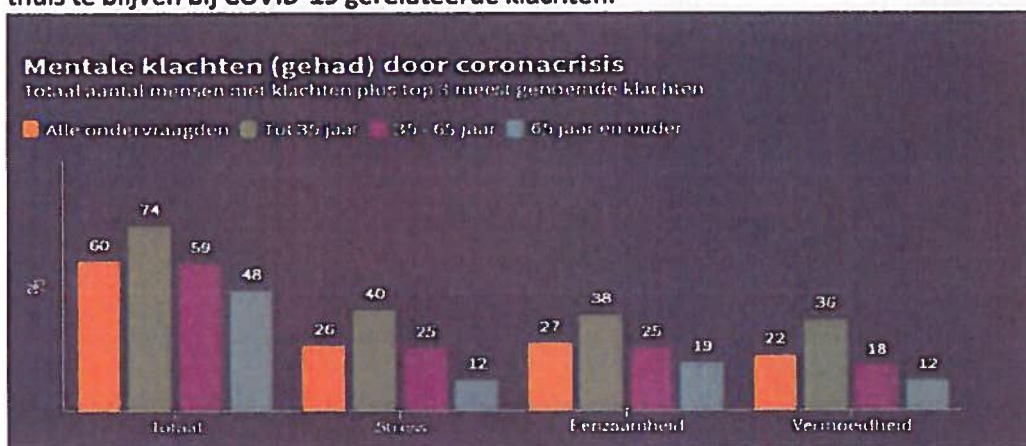
(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.2 Maatschappij

Toelichting

Het is waarschijnlijk dat de komende maand de bereidheid om thuis te blijven bij klachten laag blijft en dat de mentale klachten toenemen:

Hoewel uit onderzoek blijkt dat een groot deel van de Nederlanders (84%) achter de RIVM-maatregel 'thuisblijven bij klachten' staat, blijkt 90% toch het huis uit te gaan ondanks klachten.^[5.2.3] Dit duidt er mogelijk op dat de behoefte aan sociaal contact groter is dan het gevoel van fysieke veiligheid. Daarnaast blijkt dat 60% van de deelnemers aan een onderzoek naar mentale klachten door de COVID-19 crisis last heeft (gehad) van mentale klachten (zie grafiek). Ook weinig sociaal contact blijkt van invloed op de mentale staat van de respondenten.^[5.2.4] Het is mogelijk dat aankomend herfstseizoen sociale activiteiten zullen afnemen door het veranderen van weersomstandigheden (minder buitenactiviteiten). Dit vergroot mogelijk de kans op de mentale klachten. Het is mogelijk dat dit leidt tot een lagere bereidheid om thuis te blijven bij COVID-19 gerelateerde klachten.

Het is mogelijk dat de komende maand COVID-19-gerelateerd verzuim onder docenten leidt tot meer verzuim in overige sectoren.

Het is mogelijk dat verzuim in vitale sectoren toeneemt omdat er een probleem kan ontstaan m.b.t. kinderopvang door toenemend verzuim onder docenten. Dit wordt onder meer veroorzaakt door lange testwachttijden voor docenten, in combinatie met moeilijkheden met het vinden van vervanging. Dit betekent dat de klassen naar huis worden gestuurd.^[5.2.5] Het is al voorgekomen dat een hele school een week gesloten is, omdat meerdere docenten getest moesten worden.^[5.2.6] Om dit probleem te ondervangen gaat de [redacted] onderzoeken of er voorrang bij testen mogelijk is voor docenten en mensen met een vitaal beroep. Daarnaast zijn er scholen die testen kopen bij commerciële partijen, om zo lange wachttijden te omzeilen.^[5.2.7]

[5.2.3] www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden

[5.2.4] www.eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/meerderheid-heeft-psychose-klachten-door-coronacrisis-vooral-jongeren-ervaren-problemen/ [5.2.5] Nalevingsmonitor 28-30 augustus

[5.2.5] www.ad.nl/binnenland/scholen-willen-leraren-zelf-gaan-testen-via-commerciele-bureaus~ae883ddc/

[5.2.6] www.gelderlander.nl/nijmegen/hele-middelbare-school-in-nijmegen-op-slot-vanwege-positief-geteste-leerling~aaf5468b/?

[5.2.7] [www.vo-raad.nl/nieuws/\[redacted\]-bespreekt-met-ggd-voorrang-docenten-bij-coronatest](http://www.vo-raad.nl/nieuws/[redacted]-bespreekt-met-ggd-voorrang-docenten-bij-coronatest)

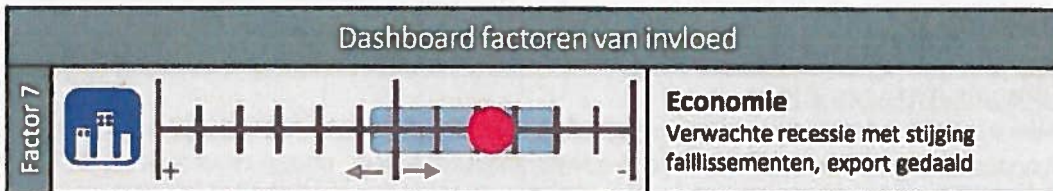

(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.3 Economie

Highlights

- Het is zeer waarschijnlijk dat Nederland in het derde kwartaal in een recessie belandt.
- Waarschijnlijk kunnen Nederlandse banken de verwachte toename van Nederlandse faillissementen opvangen.
- In week 36 zijn 31 bedrijven failliet verklaard. Dit zijn er 10 minder dan in week 35.

Toelichting

Het is zeer waarschijnlijk dat Nederland in het derde kwartaal in een recessie belandt. Nieuwe economische cijfers laten zien dat de economische krimp in Q2 zeer waarschijnlijk doorzet in Q3. Ten eerste is binnen Nederland het totaal gepinde bedrag in augustus teruggelopen met 7% ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Dit duidt op een verminderd consumentenvertrouwen. Ten tweede meldt de AFM dat ruim 100.000 huishoudens na verlies van werk binnen 6 maanden hun maandlasten niet meer kunnen betalen. Bij 73.000 huishoudens is deze grens zelfs binnen 3 maanden al bereikt.^[5.3.1] Ten derde is het waarschijnlijk dat het aantal faillissementen in 2020-2021 verder toeneemt, voornamelijk in de bedrijfstakken horeca, cultuur en sport en recreatie.^[5.3.2] Ten slotte is als gevolg van COVID-19 de Nederlands export in Q2 hard gekrompen. De exportprijzen daalden in Q2 (-17%). Ook kwam de uitvoer van goederen in de eerste helft van 2020 bijna 23 miljard euro (-9%) lager uit dan in dezelfde periode vorig jaar. Met name de export naar het Verenigd Koninkrijk (-23%) en Duitsland (-12%) is gekrompen. Wat betreft de in Nederland geproduceerde goederen ging het om een waardedaling van ruim 16 miljard euro. Bij de wederuitvoer van goederen ging het om een daling van 6,5 miljard euro. Oftewel: de exportkrimp wordt voor 72% veroorzaakt door de gedaalde uitvoer van Nederlands fabricaat. Dit is belangrijker voor onze economie dan wederuitvoer.^[5.3.3]

[5.3.1] LIMC Assessment indicatoren economie, 8 september 2020

[5.3.2] www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Coronapublicatie-De-gevolgen-van-de-coronacrisis-voor-Nederlandse-bedrijven-en-banken.pdf

[5.3.3] www.rtlnieuws.nl/economie/artikel/5181623/export-krimp-goederen-handel-vk-duitsland-coronacrisis-cbs

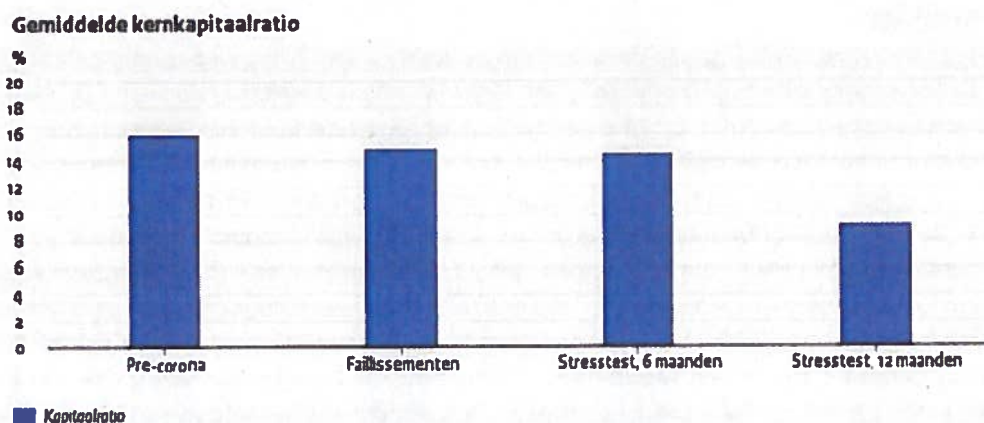
(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.3 Economie

Toelichting

Waarschijnlijk kunnen Nederlandse banken de verwachte toename van Nederlandse faillissementen opvangen.

Nederlandse banken geven aan voldoende buffers te hebben opgebouwd vóór de coronacrisis om problemen met bedrijfsfaillissementen door te komen. De gemiddelde kernkapitaalratio ligt namelijk ruim boven het vereiste minimum voor kernkapitaal. Banken kunnen op het korte termijn met de kredietverliezen door faillissementen en solvabiliteitsproblemen omgaan. De uitkomsten van de nieuwe stresstest zijn tot op zekere hoogte vergelijkbaar met het zware scenario van de pandemiestresstest van DNB, waarbij de gemiddelde kernkapitaalratio met 5,5% daalt (voorspelde daling is 1,1%).^[5.3.4] Indien een bank buiten Nederland omvalt, heeft dit echter waarschijnlijk alsnog een grote impact op het gehele Nederlandse bankensysteem.

Bron: op basis van CBS berekeningen, microdata en data van de Europese Bankenautoriteit. De figuur geeft de gemiddelde kernkapitaalratio weer, voor voorspelde faillissementen en de stresstest waarin bedrijven zes of twaalf maanden met een omzetschok te maken hebben.

In week 36 zijn 31 bedrijven failliet verklaard. Dit zijn er 10 minder dan in week 35. Het aantal faillissementen van bedrijven en instellingen in week 36 kwam uit op 31. Dat waren er 10 minder dan in week 35. Tot en met week 36 zijn er in totaal 2.405 bedrijven failliet gegaan, 167 minder dan vorig jaar in dezelfde periode.^[5.3.5]

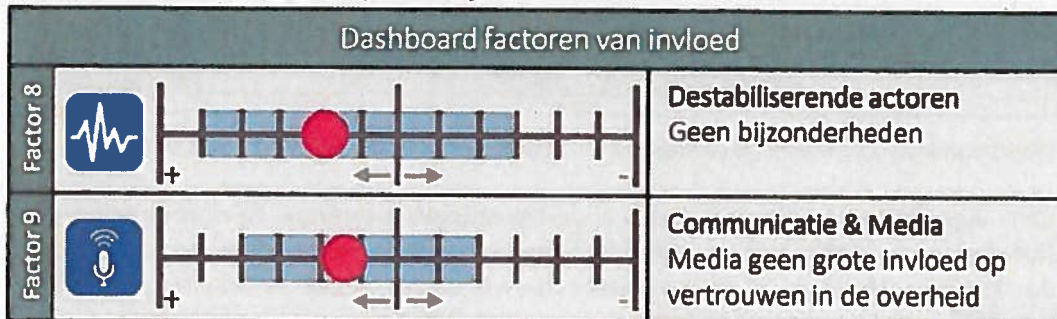
[5.3.4] www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Coronapublicatie-De-gevolgen-van-de-coronacrisis-voor-Nederlandse-bedrijven-en-banken.pdf

[5.3.5] www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/37/laagste-aantal-faillissementen-in-21-jaar-tijd

(5) Beoordeling Factoren van Invloed

5.4 Destabilisering (niet) statelijke actoren en Communicatie & Media

Highlights

- Media aandacht ten aanzien van incidenten en gebeurtenissen heeft deze week geen grote invloed gehad op vertrouwen in de overheid.
- Viruswaarheid blijft waarschijnlijk juridische procedures inzetten om inzage te verkrijgen in overheidsdocumenten over het COVID-19 beleid.

Toelichting

Media aandacht ten aanzien van incidenten en gebeurtenissen heeft deze week waarschijnlijk geen grote invloed gehad op vertrouwen in de overheid.

Het is onwaarschijnlijk dat de factor (overheids-)communicatie en media-aandacht afgelopen week grote afbreuk heeft gedaan aan het vertrouwen in de overheid. Media-uitingen van de Rijksoverheid ten aanzien van de Corona-crisis zijn de afgelopen week beperkt geweest^[5.4.1] en aandacht van Nederlanders voor overheidscommunicatie neemt af.^[5.4.2] Uit onderzoek is gebleken dat Nederlandse overheidscommunicatie overwegend positief wordt gewaardeerd: tweederde van de respondenten is van mening dat de Nederlandse overheid besluiten goed toelicht en goed uitlegt waarom de maatregelen nodig zijn.^[5.4.3] Verder raadplegen Nederlanders het nieuws via diverse kanalen. Het bereik van traditionele nieuwsmedia is ongeveer even groot als internetnieuwsbronnen.^[5.4.4] Ook bij het zoeken van informatie m.b.t. het inenten met een COVID-19 vaccin blijkt men zich voornamelijk te informeren via traditionele media.^[5.4.5] Daarnaast is er momenteel geen indicatie dat overheidsmaatregelen t.a.v. COVID-19 onvolledig of onjuist worden weergegeven op nationale en regionale traditionele media. Daarom is er geen reden om aan te nemen dat in de afgelopen periode het bereik en de impact van traditionele nieuwsmedia is veranderd. Het bereik van alternatieve media wordt mede bepaald door de prevalentie van incidenten. De recente verwikkelingen in de media naar aanleiding van het huwelijk van de [REDACTED] zijn een goed voorbeeld van een gebeurtenis die strijdig is met overheidscommunicatie aangaande COVID-19 en daarmee impact heeft op het vertrouwen in de overheid. Een effect daarvan is dat burgers op lokaal niveau in mindere mate uitvoering geven aan verzoeken van de lokale overheid.^[5.4.6]

[5.4.1] Facebook- & YouTube sessie over Corona van [REDACTED] 09-09-2020

[5.4.2] LIMC, sociale media-activiteit in relatie tot Corona-persconferenties van de Rijksoverheid

[5.4.3] www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/communicatie-en-vertrouwen

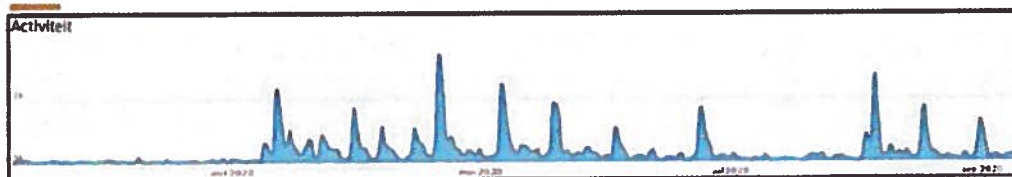
[5.4.4] Rathenau rapport: Concept Quickscan Nieuwe technologieën en Politieke desinformatie

[5.4.5] IPSOS – Nieuwsuur Rapport: Bereidheid tot vaccinatie tegen Corona

[5.4.6] IAT, Corona Crime Change Monitor Wk36

(5) Beoordeling Factoren van Invloed

[5.4.2] Activiteit op sociale media gerelateerd aan persconferenties Rijksoverheid t.a.v. COVID-19

Een vergelijkbare mediagebeurtenis is de berichtgeving omtrent de oproep van het Ministerie van VWS aan verschillende beroepsgroepen om medewerkers te vragen de Coronamelder-app te downloaden. Dit is in strijd is met de afspraken die [REDACTED] heeft gemaakt met de Tweede Kamer. [5.4.7] Er worden regelmatig nieuwe Facebookgroepen opgericht die ook oproepen tot actie [5.4.8], maar dit is onvoldoende reden om aan te nemen dat het bereik en de impact van de alternatieve media substantieel zijn toegenomen.

Viruswaarheid blijft waarschijnlijk juridische procedures inzetten om inzage te verkrijgen in overheidsdocumenten over het COVID-19 beleid.

Viruswaarheid heeft meerdere rechtszaken aangespannen tegen de overheid. Uit de website van de groepering blijkt de *intent* om juridische wegen te bewandelen om haar doelen te behalen. [5.4.9]

[5.4.7] IAT Corona Crime Change Monitor Wk36

[5.4.8] www.nrc.nl/nieuws/2020/09/08/vws-zet-maaltijdbezorgers-onder-druk-om-corona-app-a4011312

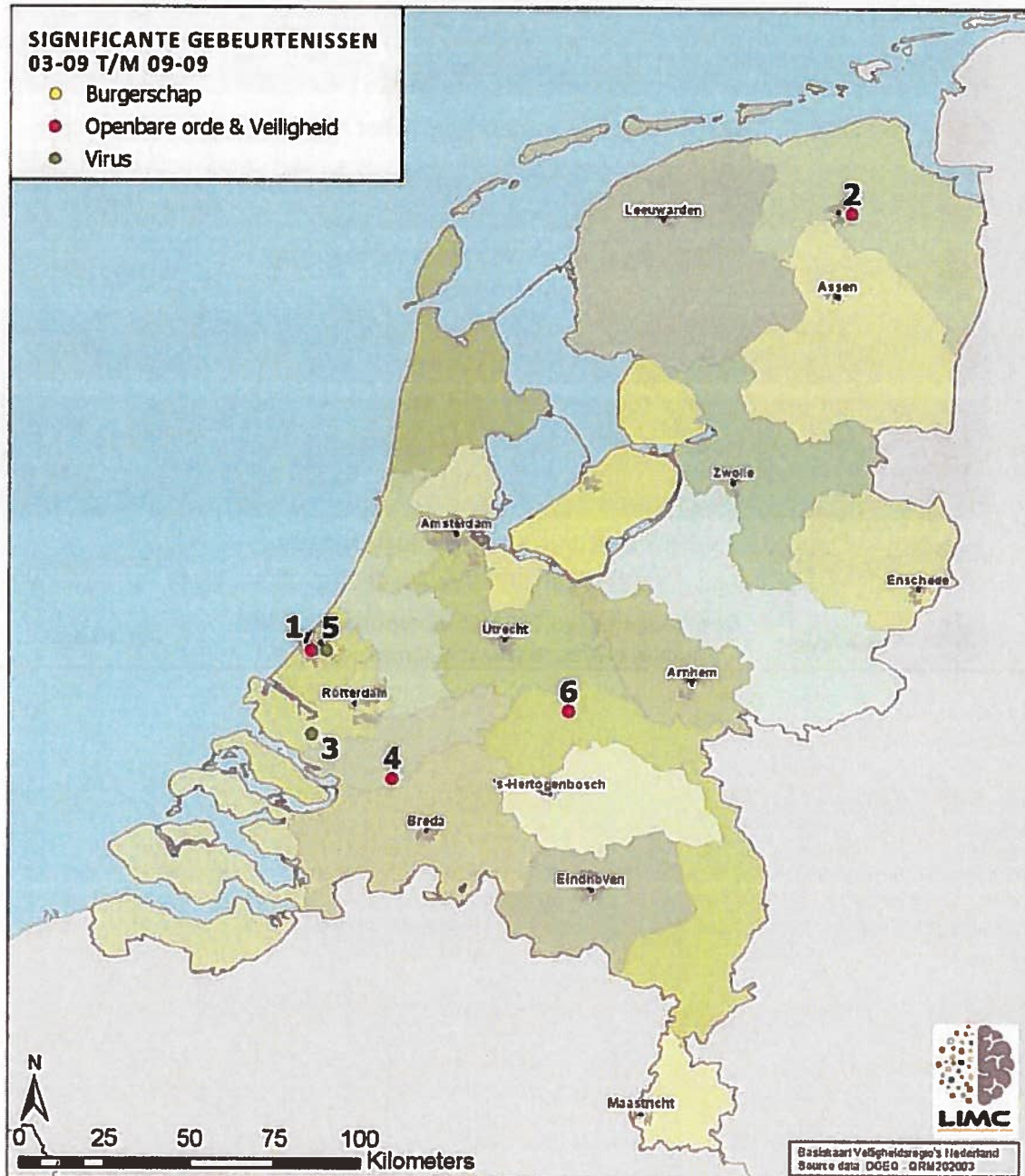
[5.4.9] www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Midden-Nederland/Nieuws/Paginas/Geen-inzage-stukken-RIVM-voor-Viruswaarheid.aspx

(6) Significante Gebeurtenissen

6.1 Europees Nederland

(6) Significante Gebeurtenissen

6.1 Europees Nederland

Datum	Thema Openbare orde & Veiligheid	Locatie
1 5-09-2020	Zorgmedewerkers protesteren op het Malieveld.	Den Haag
2 5-09-2020	Tientallen voetbalhooligans met elkaar op de vuist in Groningen.	Groningen
4 6-09-2020	Illegaal feest in de Biesbosch verstoord door politiehelikopter.	Biesbosch
6 8-09-2020	5G-zendmast in Gelders Rijswijk voor 3e keer dit jaar in brand	Rijswijk (GLD)
Datum	Thema Virus	Locatie
3 6-09-2020	COVID-19 uitbraak op revalidatieafdeling verpleeghuis in Oud-Beijerland.	Hoeksche Waard
5 7-09-2020	Den Haag nieuwe COVID-19 brandhaard: 439 nieuwe besmettingen binnen een week.	Den Haag

(6) Significante Gebeurtenissen

6.2 Caribisch Nederland

Bijzondere gemeenten binnen het Koninkrijk	
Bonaire	2 actieve besmettingen.
Saba	1 actieve besmetting
St-Eustatius	6 actieve besmettingen, waaronder 2 laboranten en 1 verpleegster. Ziekenhuis richt zich alleen op urgente zorg, waardoor reguliere zorg waarschijnlijk vertraging oploopt. Extra inreksmaatregelen worden genomen, wat mogelijk beperking oplevert voor CZMCARIB eenheden.

Landen binnen het Koninkrijk	
Aruba	1229 actieve besmettingen, ziekenhuis richt zich alleen op urgente zorg. Reguliere zorg loopt waarschijnlijk vertraging op.
Curaçao	64 actieve besmettingen (waaronder 3 medewerkers van het ziekenhuis). Een bewaker van SDKK gevangenis is besmet. Dit leidt waarschijnlijk tot onrust onder gevangenen en bewakers. Mogelijk volgt hieruit een steunaanvraag bij CZMCARIB.
St-Maarten	187 actieve besmettingen, situatie is beheersbaar.

(6) Significante Gebeurtenissen

6.3 Grensgebieden

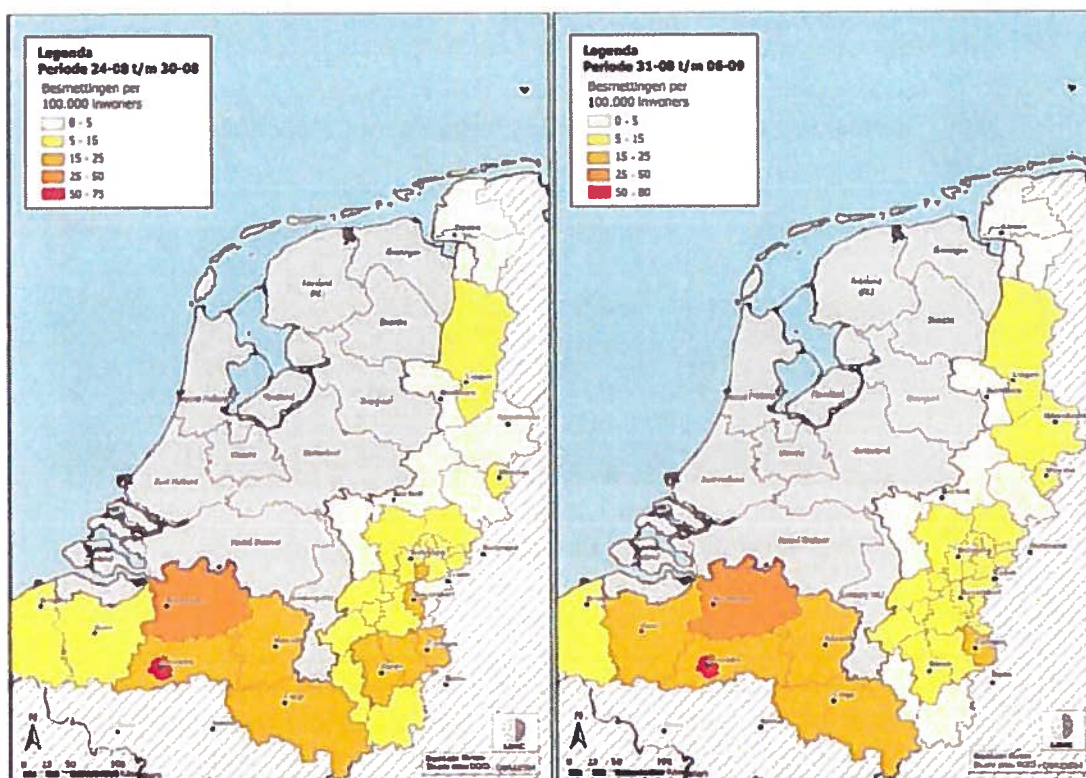
Toelichting

België

Het is waarschijnlijk dat het stijgende aantal nieuwe COVID-19 besmettingen in de Belgische provincies, gecombineerd met de continuering van het internationaal verkeer dat vanuit Frankrijk ongehinderd via Antwerpen bij Nederland de grens over gaat, een versterkend effect heeft op verspreiding van het virus. België registreerde tussen 2 en 8 september gemiddeld 502 nieuwe COVID-19 besmettingen per dag, een stijging van 13% vergeleken met de week ervoor.^[6.3.1]

Duitsland

Het is waarschijnlijk dat het COVID-19 besmettingsgevaar van reizigers van Duitsland naar Nederland licht toeneemt. Ten eerste is de kans op verspreiding groter omdat het aantal besmettingen in heel Duitsland afgelopen week licht is toegenomen. Ten tweede is de kans op verspreiding groter, omdat de nabij Nederland gelegen deelstaten zoals Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts een toename van het aantal besmettingen laten zien.

[6.3.1] www.info-coronavirus.be/nl/news/aantal-besmettingen-stijgt-licht-afgelopen-5-dagen/

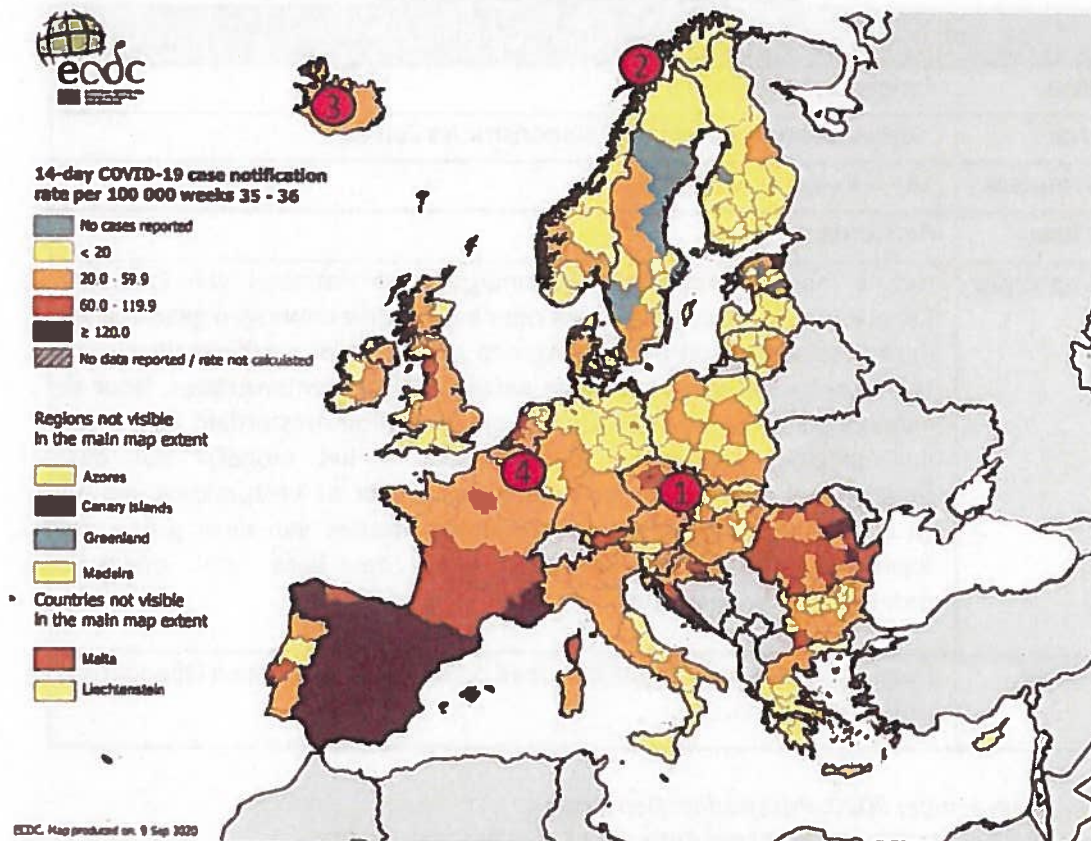

(6) Significante Gebeurtenissen

6.4 Besmettingsrisico oefeningen CLAS buitenland

Toelichting

Het is mogelijk dat militairen besmet raken met COVID-19 tijdens oefeningen in het buitenland. Militairen die in contact komen met de lokale bevolking lopen mogelijk risico om besmet te raken. Daarnaast dient men rekening te houden met de reismethode. Indien militair vervoer gebruikt wordt is het risico tijdens verplaatsing lager dan wanneer militairen worden verplaatst via civiele vervoersmiddelen. Het risico op besmetting betreft niet alleen de oefenende eenheid, maar ook de eenheden bij terugkomst in Nederland. In onderstaand overzicht worden oefeningen meegenomen waar meer dan 10 militairen aan deelnemen^[6.4.1].

Locatie	Eenheid/oefening/pax	Besmettingsgraad
① CZE, Vyskov	41 PAGNBAT/LAT 2020/47	33 op 110k
② NOR, Skjold	B&TCO/ Joint Mountain Training/10	15 op 100k
③ ISL, Keflavik	EOD/Dienstrels/10	42 op 100k
④ BEL, Leopoldsbrug	EOD/EODS DEMOLITION VTO/14	23 op 100k

[6.4.1] Melding Buitenlandse Activiteiten in week 37 (SITCEN)

(7) Vooruitblik

Activiteiten van invloed op factoren

Acties Extinction Rebellion	
Wie	Extinction Rebellion
Wat	'Septemberrebellie', klimaatdemonstraties Zuidas
Wanneer	18 – 21 september 2020
Waar	Amsterdam Zuidas
Implicatie	Het is mogelijk dat de aangekondigde demonstraties van Extinction Rebellion voor sociale onrust en openbare ordeverstoringen gaan zorgen. In het verleden heeft deze actiegroep gezorgd voor wegblokkades en dit zijn zij ook weer van plan bij de aangekondigde demonstraties. Door de aanwezigheid van de snelweg A10 en NS Station Amsterdam Zuid levert dit mogelijk problemen op. Daarnaast is het mogelijk dat deze samenkomst van mensen een risico vormt voor de verspreiding van het virus. Ten slotte hebben eerdere demonstraties van deze groep ook tegendemonstraties veroorzaakt, wat de kans op openbare ordeverstoringen vergroot.
Factor	Deze activiteit heeft mogelijk invloed op de factoren Virus en Openbare orde & veiligheid.

- 15 september 2020: Prinsjesdag; Den Haag
- 18-21 september 2020: Acties Extinction Rebellion; Amsterdam
- 25 september 2020: Wereldwijde klimaatactiedag (Fridays for Future / Extinction Rebellion)
- 6 oktober 2020: Nationale Bezinningsdag voor COVID-19 slachtoffers
- Datum onbekend: Overheid lanceert landelijk Corona-melder app

(8) Handelingsperspectief Defensie

Steunaanvraag civiele autoriteiten bij het Ministerie van Defensie

Het LIMC en TOC leveren al enkele maanden analyses en handelingsperspectief betreffende de verschillende scenario's rondom COVID-19 en daaruit voortkomende spanningen binnen de samenleving.

De tekorten op het gebied van testlaboratoria zijn ongewijzigd. Hierdoor blijft het mogelijk dat hier aanvragen vandaan komen voor ondersteuning op het gebied van logistiek en planning. Het is onwaarschijnlijk dat op korte termijn (3-4 weken) tekorten op andere gebieden ontstaan.

(9) Bijlage I: Scenario's Factoren van Invloed

Factor		Toelichting
	1. Virus	Verspreiding en beheersing van het virus. Daarbij wordt o.a. gekeken naar het reproductiegetal en ontwikkelingen op het gebied van vaccinaties.
	2. Zorg	Effecten van COVID-19 op de Nederlandse zorgsector.
	3. Continuïteit van bestuur	Continuïteit van en vertrouwen in het bestuur en overheid.
	4. Openbare orde & Veiligheid	Continuïteit hulpdiensten en waarborging objectieve veiligheid.
	5. Burgerschap	Psychosociale en gedragsaspecten van bevolking: bijv. Cohesie, veerkracht, naleving van overheidsmaatregelen.
	6. Vitale infrastructuur	Continuïteit van de vitale infrastructuur.
	7. Economie	Effecten van COVID-19 op de Nederlandse economie en impact op het bedrijfsleven en de bevolking.
	8. Destabilisering (niet) statelijke actoren	Ongewenste beïnvloeding vanuit niet legitieme actoren.
	9. Communicatie, media & sociale-media	Versterking van andere effecten door 'de wet van Pleuris'.
	10. Meteo, evenementen en incidenten	Mogelijke invloeden van weer, evenementen en incidenten op de verspreiding van COVID-19.

(9) Bijlage II: Scenario's

Scenario

Het landelijke operationeel team Corona (LOT-C) heeft onderstaande scenario's initieel rond 26 maart opgeleverd en heeft medio mei 2020 een update van de scenario's uitgevoerd.

3.1 Beperkte sociaaleconomische impact + zorgsysteem toereikend

In dit scenario blijft de verspreiding van het virus onder controle. De set van bestaande en nieuwe maatregelen blijkt effectief en de nadelige gevolgen van de maatregelen (relatief) beperkt. Een mogelijke tweede golf zorgt niet voor een problematische belasting van de zorg. De zorgsector kan zich herstellen en reguliere zorg kan worden hervat. Innovatieve oplossingen die het besmettingsrisico reduceren dragen bij aan het draaiend houden van de samenleving, zowel economisch als sociaal. Er is wel sprake van economische krimp en stijgende werkloosheid, maar ook perspectief op gedeeltelijk herstel in 2021. De veerkracht onder de bevolking blijft sterk, ook op de momenten dat maatregelen weer aangescherpt moeten worden. Gezamenlijk helpen we elkaar en in het bijzonder de kwetsbare mensen onder ons door deze moeilijke tijd heen. Hierbij zijn we in staat om meer in contact te staan met mensen die dat het meest nodig hebben, zoals ouderen en mensen met een beperking.

3.2 Beperkte sociaaleconomische impact + zorgsysteem overbelast

Ondanks de maatregelen blijkt het niet mogelijk om de verspreiding van het virus voldoende af te remmen om overbelasting van het zorgsysteem te voorkomen. De oorzaak hiervan kan uit twee componenten bestaan. Ten eerste, ineffectieve maatregelen of maatregelen die meer ruimte toestaan. Ten tweede, kan het zorgsysteem, dat reeds onder druk staat, een tweede golf niet verwerken. De PBM en andere middelen raken wederom schaars. Personeel raakt overbelast en valt uit. Hierdoor neemt de capaciteit af en treedt er een zelfversterkend effect op. Deze neerwaartse spiraal valt moeilijk te stoppen en de situatie in de zorg verergerd dramatisch. Er moeten op dat moment moeilijke ethische keuzes gemaakt worden. Er moeten keuzes gemaakt worden tussen een accumulerende niet-COVID-19 zorgvraag en COVID-19 zorg. Electieve zorg vindt beperkt plaats. De economische impact is aanzienlijk maar de sociale impact blijft beperkt door een gemeenschappelijk doel. De overheid en maatschappelijke partners werken effectief samen. De grotere last voor zowel het zorgsysteem als economisch systeem wordt gezamenlijk gedragen. We zijn in staat om groepen die behoefte hebben aan bewegingsruimte en interactie dit ook te bieden. Mensen helpen elkaar op creatieve manieren en de maatschappij vecht zich samen door deze moeilijke tijd.

(9) Bijlage II: Scenario's

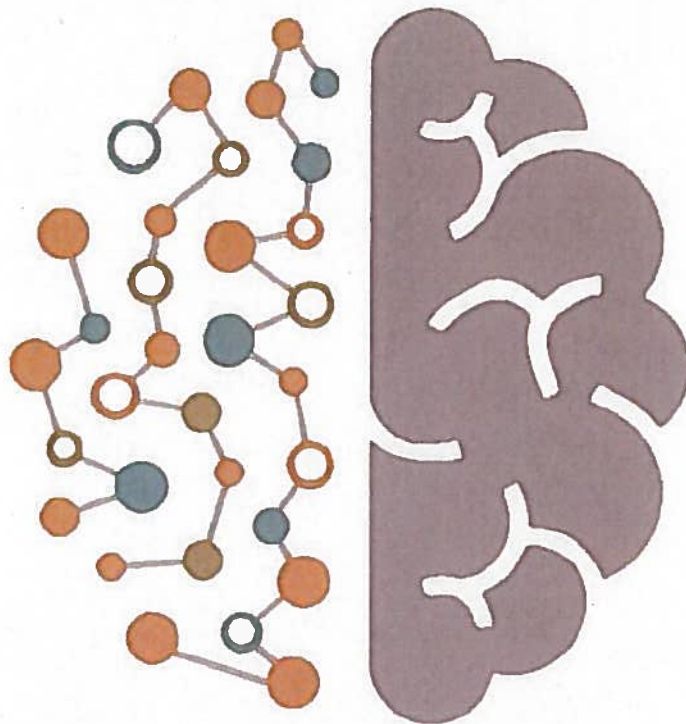
Scenario

3.3 Sterke sociaaleconomische impact + zorgsysteem toereikend

De zorgsector raakt niet nogmaals zwaarbelast en kan zich gaan herstellen. Reguliere zorg wordt hervat. Hier staan echter zware sociaaleconomische kosten tegenover. De impact van de maatregelen uit het tweede kwartaal werken sterk door mogelijk in combinatie met de effecten van wederom zware en/of langdurige maatregelen om een tweede golf te controleren. Deze maatregelen zijn echter wel effectief in het controleren van het virus. Wegens de onvrede die ontstaat door de sociaal economische impact van de pandemie is naleving niet voor iedereen vanzelfsprekend meer en moet er intensiever worden gehandhaafd. Kwetsbare mensen komen steeds meer onder druk te staan, de werkloosheid stijgt snel. De menselijkheid van de maatregelen staat ter discussie doordat eenzaamheid en sociaal isolement toenemen. Er is sprake van een groeiende protestbeweging tegen de overheid. Het vertrouwen in de overheid neemt onder een deel van de bevolking af door economische onzekerheid en de psychosociale last van de situatie. Bestuurders staan onder druk en de relatie met maatschappelijke partners, zoals werkgevers, verslechterd.

3.4 Sterke sociaaleconomische impact + zorgsysteem overbelast

De inspanning om het virus te controleren blijkt niet voldoende om overbelasting van het zorgsysteem te voorkomen. Enerzijds kan dit een gevolg zijn van een ineffectief beleid, anderzijds kan ook blijken dat een significant deel van de bevolking niet langer bereid of in staat is om de maatregelen na te leven. Dit levert een dubbel probleem op: de sociaaleconomische impact van de maatregelen en verspreiding van het virus zijn groot. Tegelijkertijd lijkt dit offer niet voldoende te zijn om volle IC's te voorkomen. Mede omdat het zorgsysteem onvoldoende hersteld was van de eerste golf. Dit leidt tot een verlies van vertrouwen in de overheid, instituties en de maatregelen. Een groter gedeelte van de samenleving twijfelt openlijk aan het nut van de maatregelen. Er is sprake van polarisatie tussen groepen die het beleid steunen en groepen die zich verzetten tegen de maatregelen. Dit dwingt de overheid om harder te handhaven met incidenteel verstoring van de openbare orde in de grote steden. De continuïteit van de vitale processen staan onder druk. Er is sprake van ziekte uitval, tekorten aan PBM's en beperkte instroom van personeel door verstoorde opleidingstrajecten. Menselijk leed bij de ouderen, mensen met een beperking en sociaalkwetsbare groepen zijn wijdverspreid. De gevolgen van de crisis zijn voor iedereen voelbaar: de reguliere zorg is beperkt, de werkloosheid stijgt snel, het onderwijs vertraagd. Nationale en lokale overheden worden gedwongen zich op de crisis te focussen waardoor de reguliere taken vertragen. Er ligt grote druk op bestuurders. In het geval dat deze effecten niet tot Nederland beperkt zijn zal de verstoring van internationale handel en samenhang ernstige omvang aannemen.

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

@

CONTACT US

 Lkol Tonnetkazerne
Eperweg 149
8084 HE 't Harde
Gebouw 230

@ limc@mindef.nl

